

Maia Tsertsvadze

მაია ცერცვაძე

Georgian Technical University

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

Georgia, Tbilisi

საქართველო, თბილისი

„Socialist Realism“ by Akaki Beliashvili

(Based on Several Short Stories)

აკაკი ბელიაშვილი „სოციალისტური რეალიზმი“

(რამდენიმე ნოველის საფუძველზე)

Georgian writer Akaki Beliashvili (1903-1961), like his colleagues of the Soviet era, managed to create several texts that went beyond the time-space conditions of the most difficult era and acquired more important meaning. They are distinguished from the Soviet conjunctural works by the fact that they do not belong only to the history of literature or are only the matter of its research, but they are actual even nowadays.

Our report, presented at the symposium, is dedicated to several such satirical short stories by Akaki Beliashvili– the writer who died tragically and whose 120th birthday we are celebrating this year.

Key words: socialist realism, Akaki Beliashvili, satirical short stories by Akaki Beliashvili, soviet censorship, history of literature

საკვანძო სიტყვები: სოციალისტური რეალიზმი, აკაკი ბელიაშვილი, აკაკი ბელიაშვილის სატირული ნოველები, საბჭოთა ცენზურა, ლიტერატურის ისტორია

ქართველი მწერლის აკაკი ბელიაშვილის (1903-1961) შემოქმედებითი მოღვაწეობა ნაყოფიერებით, ხოლო მისი თხზულებები ჟანრობრივი, თემატური და სტილური მრავალფეროვნებით გამოირჩევიან. მისი ლიტერატურული მემკვიდრეობა მოიცავს ნოველებისა და მოთხრობებისა კრებულებს, ისტორიული და სხვა თემატიკის რომანების სერიას, მხატვრულ ნარკვევებს, კინოსცენარებს, მრავალრიცხოვან პუბლიცისტურ თუ ლიტერატურულ-კრიტიკულ წერილებს, დოკუმენტური პროზის, მათ შორის მემუარული და სამოგზაურო ჟანრის ტექსტებს.

აღსანიშნავია, რომ აკაკი ბელიაშვილი, რომელსაც ცხოვრება და მოღვაწეობა მეტწილად საბჭოთა ეპოქაში მოუხდა, თავისი მწერლური საქმიანობის საწყის ეტაპზე იყო ყველაზე რადიკალური ავანგარდისტული მიმდინარეობის – ფუტურიზმის მიმდევარი და აქტიური წევრი „ფუტურისტ-ლექსების“ ლიტერატურული დაჯგუფებისა, რომელიც 1920-იან წლების ბოლოს თვითლიკვიდაციის გზას დაადგა.

შემდგომ პერიოდში, როცა უხეში იდეოლოგიურ-პოლიტიკური ზეწოლის გამო ხდებოდა ლიტერატურის გადაყვანა საბჭოთა ცენზურის მიერ ნებადართული და გაბატონებული ფაქტობრივად ერთადერთი ლიტერატურულ-სახელოვნებო მეთოდის – სოციალისტური რეალიზმის რელსებზე, მწერალი მრავალი თავისი თანამოკალმის მსგავსად იძულებული გახდა გაეთვალისწინებინა ეს სავალალო რეალობა და ერთგვარი ლიტერატურული ხარკი გაედო. რეპრესირებისა და სიცოცხლის მოსპობის მომეტებულ საფრთხეს უქმნიდა მას ის გარემოებაც, რომ ბოლშევიკურ ხელისუფ-

ლებას გარიდებოდნენ და საზღვარგარეთ ემიგრაციაში იმყოფებოდნენ მისი უახლოესი ნათესავები – ძმა, მკვლევარი ლადო ბელიაშვილი (1906-1961) და ცოლისძმა, პოეტი გიორგი გამყრელიძე (1903-1975).

აღნიშნულის მიუხედავად, აკაკი ბელიაშვილმა, ისევე როგორც საბჭოთა ეპოქის სხვა ნიჭიერმა მწერლებმა, მოახერხა შეექმნა ისეთი ტექსტებიც, რომლებიც ურთულესი ეპოქის დრო-სივრცულ მოცემულობას გასცდნენ და უფრო მეტი მნიშვნელობა შეიძინეს. საბჭოთა კონიუნქტურული თხზულებებისაგან განსხვავებით ისინი მხოლოდ ლიტერატურის ისტორიის კუთვნილებად და კვლევის საგნად არ დარჩნენ და სადღეისო აქტუალობაც გააჩნიათ.

სიმპოზიუმზე წარმოდგენილი ჩვენი მოხსენება ეძღვნება რამდენიმე ასეთ სატირულ ნოველას აკაკი ბელიაშვილისა – ტრაგიკულად დაღუპული მწერლის, რომელსაც წელს დაბადებიდან 120 წელი შეუსრულდა.

„არ არის ეს მწერალი ასე ადვილად მისავეჩყებელი“ -ო, დანაწიებით წერდა ათიოდე წლის წინ როსტომ ჩხეიძე აკაკი ბელიაშვილზე ჟურნალ „ჩვენი მწერლობის“ ფურცლებზე, ნათქვამის დასტურად კი იხსენებდა მის სატირულ ნოველას თუ პოლიტიკურ პამფლეტს **„ერთი პოლიტიკური პარტიის ისტორია“** (ხაზგასმა ყველგან ჩვენია – მ. ც.), ჩვენს დროში მის აქტუალობაზე ამახვილებინებდა მკითხველს ყურადღებას. სწორედ ამ ნოველის განხილვით გვინდა დავიწყოთ მოხსენება.

ნოველა დაწერილია 1937 წელს და იქ საქართველოს პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ცხოვრების ერთ ამბავს მოგვითხრობს. მისი მთავარი გმირია იაკინთე ლაშხი, რომელიც პოლიტიკურ საქმიანობას გადაწყვეტს, ამ მიზნით პოლიტიკურ პარტიას შექმნის და დამფუძნებელი კრების არჩევნებში მონაწილეობის მიღებას დააპირებს. მწერალი აცხადებს, რომ თავად იცნობდა იაკინთეს და მის პარტიასთან დაკავშირებული ისტორია მისგანვე სმენია. ამასთან ნოველის მაინსპირირებელი სხვა დოკუმენტური მასალაც ჰქონია.

„ბევრი ამტკიცებს, რომ ამ პარტიის არსებობა ხუმრობის შედეგი იყო. თითქოს ვიღაც უსაქმური ინტელიგენტი გაეხუმრა იაკინთეს, რომ მასაც დაეარსებინა რამე პარტია და თავისი თავი წამოეყენებინა კანდიდატად დამფუძნებელ კრებაში.

ყოველ შემთხვევაში ამ პარტიის წარმოშობა ფაქტია და მისი ისტორია მეტად პატარა.

მე ხელთა მაქვს რამდენიმე დოკუმენტი, რომელიც შეეხება ამ ისტორიის წარმოშობას და განვითარებას. ვეცდები ზოგი რამ მოვიგონო წარსულიდან, ზოგიც დავუმატო და ამ დოკუმენტური მასალების მიხედვით მკითხველს გავაცნო ამ პარტიის ისტორია“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.129)

– გვამცნობს მწერალი ნოველის ექსპოზიციურ ნაწილში, მის ბოლოს კი აცხადებს, რომ ეს დოკუმენტები მან იპოვა დიდხანს დაკეტილ იმ ბნელ ოთახში, რომელიც იაკინთეს გარდაცვალების შემდეგ მისმა ძმამ, თომამ, გახსნა და რომელშიც აღმოჩნდა აუარება ქაღალდები: *„ამ ქაღალდებში ვიპოვე ეს ზემოთ მოყვანილი დოკუმენტები, რომელიც ნათელყოფს პარტიის წარმოშობას და განვითარებას. თომამ მოხოვა, რომ აღმენიშნა იაკინთეს მოღვაწეობა რომელიმე გაზეთში და მეც ვასრულებ მის თხოვნას“*-ო (ბელიაშვილი, 1963, გვ.147).

ის ფაქტი, რომ იაკინთე ლაშხს არ გააჩნია პოლიტიკური საქმიანობისათვის საჭირო არანაირი მომზადება, ცოდნა თუ გამოცდილება, მას არ უქმნის არანაირ დაბრკოლებას დასახული მიზნის მიღწევის გზაზე. იგი ერთგვარ გამჭირახობას ავლენს, ადვილად უღებს ალღოს სიტუაციას და თანამედროვე ტერმინით რომ ვთქვათ, სწრაფად ეუფლება საარჩევნო პოლიტექნოლოგიებს.

იაკინთე ცდილობს დაუკავშირდეს ნაცნობ-მეგობრებს, მეზობლებს და ნათესავებს, დაპირდეს მრავალ საქვეყნო თუ პირადულ სიკეთეს, მოისყიდოს კიდეც ისინი და შეიპიროს ხმის მიცემაზე. დახმარებას საარჩევნო აგიტაცია-პროპაგანდაში ის, უპირველესად, თავისი ძმას სთხოვს, ვისაც წერილს სწერს და გულახდილად უზიარებს სანუკვარ ოცნებებსა და გეგმებს.

„...სხვა, თუ მკითხავ, ჩემო თომა, არა მიშავს რა, ქე ვარ კარგად, დავაარსე პარტია და თუ ხმები საკმაო მივიღე, გავალ ალბათ დამფუძნებელ კრებაში. ამ წერილს იმიტომ გწერ, რომ ჩვენ სოფლებს აუხსნა ჩემი პარტიის პროგრამა და შენ იცი, თუ იმისთანა აგიტაციას გაწევ, რომ ხმა მართო ჩემ პარტიას მისცენ“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.129).

„მეზობლებს უთხარი, ასეთ სასურველ საამაყო პარტიას სათავეში უდგას თქვენი საამაყო, განათლებული იაკინთე-თქვა და ხმას აბა ვის მისცემთ, თუ არა იმას თქვა!

ჩემს მაგიერათ შეპირდი, თუ ხმას მისცემთ, აგაშენებთ თქვა. პეტრეს უთხარი – შენი ვაჟიშვილი რო დეპოში გინდოდა მიგეღებინებინა, თუ ხმას მომცემ და დამფუძნებელ კრებაში გევედი, მაშინისტობას მივცემ-თქვა.

კანცელარიაში ჩადი და სოფელს უთხარი, იაკინთე აქ ახალი ეკლესიის აშენებას აპირებს-თქვა“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.130).

იაკინთე საკუთარ ძმასაც ჰპირდება სარგებელს მას შემდეგ, რაც დიდი კაცი გახდება და გამდიდრდება:

„თუ ამაში ხელს შემიწყობ, მე შენი მამულის მონაწილეობაში უარს ვიტყვი შენს სასარგებლოდ, თუკი დამფუძნებელი კრების წევრი გავხდები, რათ მინდა მერე მამული!. პირიქით! აგაშენებ, ჩემო თომა“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.130).

იაკინთეს პარტიას, რომელიც ვახტანგ გორგასლანის სახელს ატარებს, სრულად **ვახტანგ გორგასლანის ეროვნულ-პატრიოტულ-სახალხო-სარეგულაციო-სამრეწველო-სამეურნეო ლიგა-პარტია** ჰქვია. დიდი წინაპრის სახელს ის მოხერხებულად იყენებს და მეტად მარტივად აყალიბებს პარტიის „პროგრამას“:

„შენ, ალბათ, ჩემო ძმაო თომა, წარმოდგენილი გექნება, რომ ვახტანგ გორგასლანის პარტიას რა ენდომილება, ცხადია, **ქვეყნის გასაქტაკება და აშენება... ჩვენი პარტიის პროგრამა ეს არის: ყველასთვის კარგი გვინდა**“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.130).

იაკინთე ლაშხს უსაფუძვლო და მისთვის შეუფერებელი პოლიტიკური ამბიციები გააჩნია. გარდა იმისა, რომ მას არ აქვს სათანადო ცოდნა ისტორიის, სამართლის და პოლიტიკური საქმიანობისთვის მეტად აუცილებელი სხვა დარგებისა, პოლიტიკურ ტერმინოლოგიასაც ვერ ფლობს და ძირითად ცნებებშიც ვერაა გარკვეული. ასე, მაგალითად, ყურმოკრული „მემარჯვენეობა“ და „მემარცხენეობა“ მას ბუკვალურად ესმის და პარლამენტში მარჯვნივ თუ მარცხნივ ადგილის დაკავებას უკავშირებს. მწერალი გადმოგვცემს, რომ მასთან ერთი შეხვედრისას, როცა იაკინთე მას თავისი პარტიისა და მომავალი ცხოვრების მიზნების შესახებ ესაუბრებოდა, სხვათა შორის ამაზეც – მემარცხენეობა-მემარჯვენეობაზეც ჩამოუგდო სიტყვა:

„ჰო! რის შესახებ არ ლაპარაკობდა! აი დამფუძნებელი კრების წევრი რომ გახდება, მარჯვენა მხარეს უნდა დაჯდეს, თუ მარცხენას. ამას დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, მაგრამ დამფუძნებელი კრების დარბაზს ფანჯრები მარცხენა მხრითა აქვს და სინათლესთან ჯდომა თვალს გაუფუჭებს. ამიტომ მარჯვენა მხარეს დაჯდება. მემარჯვენე დეპუტატი იქნება. მერე რა? მემარჯვენე არ ჯობია? ხა! ხა! ხა! რა სასაცილო“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.131).

იაკინთე ოცნებობს არა მარტო დამფუძნებელ კრებაში მოხვედრაზე, არამედ მინისტრის, კერძოდ, **საქართველოს ისტორიის მინისტრის** პორტფელზეც. ამ თანამდებობაზე მოხვედრა მას სავსებით რეალისტურად ესახება და იმედიანად უზიარებს ამ ოცნებას ძმას:

„მეზობლებს უთხარი, რა გეგონეთ, ბიძია-თქვა. თქვენ იაკინთეს სულელს და დაღუპულს უძახოდით და ახლა ხომ ნახეთ თქვა, იმისი ნაშრომი არ დაკარულა და კიდევაც დააფასეს-თქვა და მასაც ქე პირდებიან მინისტრობას-თქვა.

აქეთ მაინც ისეთი ხმები დადის, რომ სამინისტრო ყველა პარტიების წარმომადგენლებისაგან უნდა შესდგესო და ჩემი პარტიის ერთადერთი წარმომადგენელი მე ვიქნები, ცხადია, ალბათ მეც გავალ“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.130).

მინისტრობას, მართალია, თავიდან ცოტას იუარებს ყასიდად, მაგრამ შემდეგ დათანხმდება და ასე ახსნის თავის გადაწყვეტილებას;

„მას არც რევოლუციონური ბრძოლა დასჭირვებია და არც კატორღებში თრევა. პირდაპირ დამფუძნებელი კრების წევრი გახდა. მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ისტორიული სიტყვა წარმოთქვა საქართველოს სიძველეთა შესახებ, აი ვახტანგ გორგასლანის, თამარ მეფის, გიორგი სააკაძის და სხვათა. მხოლოდ მას შემდეგ შესთავაზეს საქართველოს ისტორიის მინისტრის პორტფელი. იაკინთე უარზეა, არ შეუძლია. აუარებელი საქმე აქვს. მუხლმოდრეკილი ევედრებიან. როგორ შეიძლება მინისტრობაზე უარი თქვა, როდესაც სამშობლო გასაჭირშია! არასოდეს ისე არ დასჭირვებია საქართველოს სიძველეების შესწავლა, როგორც ახლა, ხომ შეიძლება ვინმე სხვა შეგედავოს, რომ ქართველები პირველად ჩვენ ვიყავით და არა თქვენო. მაშინ ვინ გვიხსნის ამ მდგომარეობიდან, თუ არა იაკინთე! მართალია, უმძიმეს ასეთი პასუხისმგებლობის, მინისტრობის თავის თავზე დაკისრება, მაგრამ რა ქნას, რომ არ დათანხმებულიყო, სირცხვილი იყო, ხალხის თვალში რაღა ფასი ექნებოდა!“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.131-132).

იაკინთე უკვე ხედავს თავის თავს ამ მნიშვნელოვან თანამდებობაზე და მინისტრობის სიკეთების წარმოდგენით ტკბება:

„თუმცა, რომ თქვას კაცმა, არც ისე ძნელი ყოფილა მინისტრობა. რა დიდი საქმეა... თერთმეტ საათზე დგება, თორმეტ საათზე მიდის სამინისტროში. ყველანი ფეხზე გაჭიმულნი ხვდებიან. კაბინეტიდან გამოვარდება მისი თანაშემწე და მუხლების კანკალით მოახსენებს, – „ბატონო მინისტრო, როგორ ვიკითხო თქვენი მინისტრული კარგად ყოფნა“. ის ტკბილად ხვდება თანაშემწეს და იწყებს საქმეების გარჩევას. აწერს და აწერს ხელს საქალაქეებს. ზოგს კითხულობს, ზოგს არა. პირველ საათზე სამინისტროს კაბინეტის სხდომაზე მიდის. იქაც ბევრ საქმეს აკეთებს და შემდეგ შინ ბრუნდება, გზაში მოსვენებას არ აძლევენ საზღვარგარეთელი კორესპონდენტები. იღებენ და იღებენ იმის სურათებს სხვადასხვა აპარატებით“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.132).

დიადი მიზნებითა და ოცნებებით ატაცებული იაკინთე შესაშურ მონდომებასა და გულმოდგინებას იჩენს წინასაარჩევნო საქმიანობაში. იგი მალე მიხვდება, რომ წარმატების მისაღწევად წიგნების კითხვა სულაც არაა საჭირო, აი, ლექსიკა კი აუცილებელად უნდა გაიმდიდროს უცხო სიტყვებით, რათა განვითარებულ კაცად ჩათვალოს და პოლიტიკურ საკითხებზე გახშირებულ დისკუსიებში თავი გამოიჩინოს. ამ გადაწყვეტილებამდე ის იმან მიიყვანა, რომ სადაც კი ჩაერია კამათში და ნამდვილი ქართულით და არა სხვებით „თრინჯული ენით“ დაიწყო ლაპარაკი, ყური არავინ უგდო. იაკინთე ბუკინისტთან მიდის და უცხო სიტყვათა ლექსიკონს იძენს:

„ახლა, აი, ვიყიდე ლექსიკონი. ხედავ? მოვდგები და სულ გავიზეპირებ, რაც უცხო სიტყვებია. მერე კაცი ვერ მაჯობებს კამათში. სულ ერთია, ტყვილა რაზე ვიკითხო წიგნები. რაც იქ უცხო სიტყვები შემხვდება, ლექსიკონში არ უნდა ვეძებო. ა, კაცო, ამას რა ჯობია! მოვდგები ნელ-ნელა და

სულ გავიზებოვ, რაც ამაშია და მორჩა, აღარ დარწმუნდებიან მერე, რომ იაკინთე განვითარებული კაციაო?” (ბელიაშვილი, 1963, გვ.133).

მწერალი დიდი იუმორით გადმოგვცემს იაკინთეს ძალისხმევას უცხო სიტყვების დასწავლა-დაზეპირებაში.

„შეხედე, „ბრიგ“ გემი ყოფილა. ხა! ხა! ხა! ყი! ყი! ყი!. მოვკვდი კაცი სიცილით. აწი მიყურე, რამდენ სქელ ქალს დავინახავ ქუჩაში, მაშინათვე ვიტყვი, რავა ბრიგით მიდის ეს ქალი თქვა. დაიცა „ჰი... ნე... კომასტი“ ძუძუებიანი მამაკაცი. ალბათ დედაკაცის მაგვარ კაცებზე თუ ამბობენ ამგვარად. დაიცა, რამდენჯერ მივაძახო, აი შე გინეკომასტო, შენა მეთქი. არ ჯობია, თუ ძმა ხარ, ჩვენებურ, ქალაქურ თქმას „შე დედალო“, მიაძახე „გინეკომასტო“ და მორჩა, ხალხიც დაიჯერებს, რომ დიდად ნაკითხი ხარ და მეცნიერულადაც გულს მოიფხანს“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.133-134).

იაკინთემ ისე გაითავისა უცხო სიტყვები, რომ ჩვეულებრივი საუბრის დროსაც კი იყენებდა მას და ხშირად გაიძახოდა; „სეპარატიულად დავდივარ“, „ინდივიდუალურად ვჭამ“, „ფუჭად მეჩვენება კანტ-ლაპლასის გიპოტეტიური სამყარო“ და სხვა.

საარჩევნო აგიტაცია-პროპაგანდის წარმოების ეფექტურობისათვის, რაც პოპულარობის მოსაპოვებლად აუცილებელი იყო, იაკინთემ გაზეთის გამოშვებაც განიზრახა. „თუ იბრძოლებ, ეს ცხოვრება შენია“ – ასეთი ლოზუნგი მოუფიქრა მან გაზეთს, რომელსაც საკუთარი თანხებით სცემდა და რომლის რედაქტორიც და გამომცემელიც თვითონ იყო. თავადვე დაწერა მოწინავე სტატიაც, რაზეც ბევრი კი იწვალა, მაგრამ საბოლოოდ ყველაფერს სძლია და მქუხარე წერილი გამოაცხო.

წერილში იგი აღნიშნავდა, რომ მისი პარტია მიზნად ისახავს საქართველოს განათლებას და გაძლიერებას, ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარებას და ისტორიული საქართველოს აღორძინებას მუშების დახმარებით, რომელთაც ჯეროვანი ყურადღება უნდა მიქცეოდეთ. მიიჩნევდა, რომ ისინი არა მარქსის, არამედ ქართველთა დიდი წინაპრების გარშემო უნდა „შეკრებილიყვნენ“.

„მართალია, დღეს მუშა მშრომელნი და სხვანი შემოკრებილნი არიან მათი ინტერესების საკმაო დამცველის, მარქსის გარშემო, მაგრამ როდესაც საქართველოს ისტორიაში ჩვენ უამრავი მარქსები გვყავს, როგორც მაგალითად, ვახტანგ გორგასლანი, თამარ მეფე და სხვანი, რომლებიც ქადაგებდნენ უმშვენიერეს და უსპეტაკეს იდეალებს, ჩვენი ვალია, რომ ყველა ქართველმა იწამოს თავისი მარქსი. სირცხვილიც არის, რომ ვიღაც სხვა ეროვნების მარქსი ვიწამოთ და ჩვენი არა“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.138).

პარტიის მიზნებს იაკინთე მეტად ზოგადად, ბუნდოვნად და პრიმიტიულად აყალიბებდა. „ჩვენთვის ახლა შეუძლებელია იმ სიკეთების ჩამოთვლა, რაც სურს და რასაც მიზნათ ისახავს ჩვენი პარტია, მაგრამ ყველამ კარგა უნდა დაიმახსოვროს, რომ ვისაც თავის თავისთვის კარგი რამე სურს, განურჩევლად სქესისა, სარწმუნოებისა, წოდებისა და სხვა, ყველაფერ ამის განხორციელება მიზნად აქვს ჩვენ პარტიას“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.138). შემდეგ ამ მიზნებს ასე აკონკრეტებდა: თოფ-ზარბაზნების შეძენა თავის დასაცავად, ოქროს ფულის მოჭრა, მატარებლის მაგივრად უფრო სწრაფი სვლისათვის აეროპლანით ფრენა, ყველა თავად-აზნაურთა ქამარ-ხანჯლის მუზეუმისათვის გადაცემა, რომ მათ არ დაკარონ თავისი ისტორიული მნიშვნელობა და სხვ.

გაზეთში იაკინთე აქვეყნებდა „პატრიოტული“ პათოსით აღსავსე „მეცნიერულ“ წერილებს საქართველოს ისტორიულ წარსულზე აპელირებით და წერდა იმაზე, თუ საქართველომ როგორ მოასწრო მთელ მსოფლიოს და შექმნა თავისი პარლამენტი, რომ „დღეს ერთი უდიდესი ერი, როგორც არის ინგლისი, უსინდისოდ იჩემებს პარლამენტარიზმის დედობას, როდესაც თამარ მეფემ პირველად შექმნა პარლამენტი და დაარქვა ქართული სახელი: დარბაზის ერი. აქედან წარმოდგა სიტყვა დარბაზიელი“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.139). წერილის ავტორი საჭიროდ თვლიდა,

რომ ამიერიდან ქართულ სახელმწიფოში დეპუტატებს რქმეოდათ დარბაისელნი და პარლამენტს – „დარბაზის ერი“. წერდა ასევე ქართული მეცნიერების დარგებზე, იმაზე, თუ როგორ იყო „განვითარებული“ ძველ საქართველოში ფიზიკა, ქიმია, ასტრონომია. „*პირველ ასტრონომად შეიძლება ჩაითვალოს რუსთაველი, რომელსაც გალილეოზე და კოპერნიკზე ადრე აღმოუჩენია, რომ დედამიწა ბრუნავს, რაც იქიდან ჩანს „ეხ, სოფელო, რაშიგან ხარ... ქიმია გამელოტებული რომ ფუნას იდებს თავზე და ფიზიკა ჩვენებური წისქვილი, განა ეს ფიზიკის უდიდესი ცოდნა არ არის!*“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.139).

ლომილისმომგვრელია იაკინთე ლაშხის საგაზეთო წერილის ის პასაჟები, რომლებშიც ის უცხოელთა მიერ ქართული ენის მარცვის შესახებ რეფლექსირებს. იგი მიიჩნევს, რომ უამრავი სიტყვა მათ ქართული ძირისაგან შექმნეს. მაგალითად, მისი აზრით, „ამერიკა“ წარმოსდგება წმინდა ქართული სიტყვა „ამერისგან“, რომელსაც ბოლოში მოფერებითი კილოთი მიუმატეს „კა“. წერილი საჭიროდ მიიჩნევს ყველა ასეთი სიტყვის ჩამორთმევას და „*თუ ეს მოუხერხებელია, მოთხოვნილების წაყენებას ყველა ერისადმი, რომ ამას ისინი მომავალში აღარ გაიმეორებენ*“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.140).

იაკინთე ლაშხის დაარსებულ გაზეთს ლიტერატურული განყოფილებაც აქვს, რისთვისაც ის თავად გადაწყვიტს ლექსების წერას. როცა რითმებს თავს ვერ გაართმევს, პროზაზე გადადის და დაბალმხატვრული ღირებულების მოთხრობებს წერს, ლექსებს თხზვას კი მეპურე ლუკას მიანდობს, ვისაც თვლის, რომ საამისი ნიჭი გააჩნია.

*„ვისაც უნდა მუდამ სჭამდეს
კვერცხებს, ერბოს, შაშხს,
მათ ხმა მარტო უმდა მისცეს
იაკინთე ლაშხს
ჩვიდმეტ ნომერს წარმოადგენს,
მშვენიერი სია მისი,
მას ხმას მისცემს, ვისაცა აქვს
ნამუსი ან სინდისი“.*

– ასეთია ერთი ნიმუში ლუკას პოეტური შემოქმედებისა, რომელმაც იაკინთეს მიერ გამოშვებულ სააგიტაციო ფურცლებზეც იხილა დღის სინათლე (ბელიაშვილი, 1963, გვ.143).

გაზეთში გამოქვეყნდა რამდენიმე დადგენილება და ბრძანება, რომელთაგან ერთი პარტიის სახელით ქართულის გარდა სხვა ენაზე ლაპარაკს კრძალავდა, ხოლო მეორის თანახმად საქართველოს ყოველ კუთხეში დარჩენილი ძველი სიგელ-გუჯრებ-ეტრატები და სხვა ისტორიული მნიშვნელობის განმები დაუყოვნებლივ უნდა ჩაბარებოდა **ვახტანგ გორგასლანის პარტიის კომიტეტის თავმჯდომარეს იაკინთე ლაშხს**.

იაკინთე ცდილობდა მონაწილეობა მიეღო მიტინგებშიც. ერთ-ერთ მიტინგზე, სადაც სიტყვა არ მისცეს, ის ავარდა ხეზე და იქიდან დასჭექა. ზღვა ხალხმა იმისკენ იბრუნა პირი, ბოლოს ატეხეს ტაში, სტვენა ყვირილი და იაკინთე ნასიამოვნები და სახეაპრიალეებული ჩამოვიდა ხიდან.

წინასაარჩევნო აგიტაციის საწარმოებლად იაკინთე პროვინციაშიც მიემგზავრება და იქ პოლიტიკურ-გასართობი სადამოების გამართვას გეგმავს ჯერ მუსიკოსების, მერე ჰიპნოზიორის თანხლებით. „*თუ მუსიკა ან რამე არ გაურიე, ისე ხალხი არ მოვა, ხომ იცი!*“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ.144) – ეუბნება იგი მწერალს, რომლის მშობლიურ პატარა ქალაქშიც ჩადის ჰიპნოზიორთან ერთად. იქ ის ჯერ მოხსენებას კითხულობს და შემდეგ უთმობს სცენას ჰიპნოზიორს, რადგან წინა პრაქტიკამ დაარწმუნა, რომ ხალხი ნაკლებ ინტერესს იჩენდა პოლიტიკური ლექციისადმი და ფოკუსების ჩვენების მერე დარბაზი სრულიად ცარიელდებოდა. ლექციის დასრულების შემდეგ იაკინთე პასუხობდა ხალხის შეკითხვებს ვახტანგ გორგასლანის გარეგნობის, საქართველოს საზღვრების, მავანისთვის საუკეთესო ცოლის შერჩევის გზების, ფოკუსების და ვინ იცის, კიდევ რის შესახებ აღარ. თავისი თავდაჭერისა და თავდაჯერებულობის წყალობით იგი პუბლიკის

ცნობისმოყვარეობას აკმაყოფილებდა და მის ინტერესს აცხრობდა, ხშირად შეუსრულებელსაც ჰპირდებოდა.

„საქართველოს საზღვრები აუცილებლად უნდა აღდგენილ იქნეს ისტორიულ ფარგლებში. ტრაპიზონიდან ვიდრე დარუბანდამდე... ვახტანგ გორგასლანის პარტიის კომიტეტმა დაადგინა, რომ, როგორც კი დასრულდება არჩევნები, დაავალოს თავის წარმომადგენელს, გამართოს მოლაპარაკება მის მეზობელ სახელმწიფოებთან, რათა მათი დახმარებით აღდგენილ იქნეს საქართველოს საზღვრები“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ. 145) – ასე უპასუხა, მაგალითად, მან საზღვრების შესახებ დასმულ შეკითხვას.

თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ერთმა გიმნაზიელმა იაკინთე ლაშხი კამათში დაამარცხა. ისეთი სხაპასხუპით დაუსახელა მან წიგნები, გვერდები და სტრიქონები, თუ სად რა წერია, რომ პარტიის მეთაურს მთლად აებნა თავგზა, რადგან არცერთი ამ წიგნთაგანი წაკითხული არ ჰქონდა. მიუხედავად ამისა, მან თავი ისე დაიჭირა, თითქოს ყველაფერი ზეპირად იცოდა და საპასუხოდ ისეთი წიგნები და ავტორები დაუსახელა, რომლებიც თვითონაც პირველად ესმოდა, თან გაბრაზებულმა სხაპასხუპით მიაყარა უცხო სიტყვები. გიმნაზიელმა ეჭვით კი შეხედა ავტორებს, მაგრამ დაფრთხა მანაც, ვინ იცის, ქალაქიდან ჩამოსული კაციაო.

ნოველა მთავრდება ერთი დაუმთავრებელი ხელნაწერი დოკუმენტის ტექსტის სრული და ზუსტი ციტირებით, რომელიც ავტორის აზრით, უნდა ყოფილიყო იაკინთეს მიერ დამფუძნებელ კრებაში წარმოსათქმელი სიტყვა. იგი გაჯერებულია უცხო სიტყვებითა და ლათინური გამოთქმებით და ერთი დიდი გალიმატიის იშვიათ ნიმუშს წარმოადგენს. ნათქვამის საილუსტრაციოდ, ვფიქრობთ, საკმარისია მისი მხოლოდ დასაწყისის მოხმობაც:

„ბატონო დარბაისელნო, მე მინდა მოვახდინო ტრანსლაცია იმ სუბიექტურ-ფსიქოლოგიური ვარიაციების, რომელიც ჩემ ბიოლოგიურ არსებაში არის. თუ რამდენად ტონაჟიანია ჩემი ექსტაზი, ამ სუვერენული ფაქტის ხილვით, თქვენ სრული დარწმუნებული იქნებით ამაში. როგორც ძველი რომაელები ამბობდნენ, „ად მაიორემ დეი გლორიაჲ, დღეს ჩვენ უნდა ვთქვათად მაიორემ საქართველო გლორიაჲ...“ (ბელიაშვილი, 1963, გვ. 146)

იაკინთე ლაშხის გულმოდგინე წინასაარჩევნო აგიტაცია-პროპაგანდამ შედეგი ვერ გამოიღო და მისი პარტია დამფუძნებელ კრებაში არ აირჩიეს, თავად პარტიის მეთაური კი, როგორც მწერალი ნოველის დასასრულს გვამცნობს, მის დაწერამდე რამდენიმე წლის წინათ გარდაიცვალა.

განხილულ ნოველაში მწერალმა იაკინთე ლაშხის სახით შექმნა საინტერესო მხატვრული სახე-პერსონაჟი პოლიტიკური ავანტიურისტისა, ზერელე და არასერიოზული, მეტად ამბიციური, პოლიტიკურ საქმიანობასა და კარიერაზე მეოცნებე პარტიის დამფუძნებლისა, რომელსაც არჩევნების გზით პარლამენტში მოხვედრა და თავისი პრეტენზიული მიზნებისა და ამოცანების (მაღალი თანამდებობის დაკავება, გამდიდრება...) განხორციელების იოლ საშუალებად მიაჩნია და ამ გზაზე არ ერიდებოდა ისეთ უღირს მეთოდებსა და ქმედებებს, როგორცაა ამომრჩევლის მოსყიდვა, მოტყუება, დემაგოგია და სხვ. მის პარტიას არა აქვს არანაირი მყარი და თანმიმდევრული, რაიმე პოლიტიკურ დოქტრინასა თუ იდეოლოგიაზე დაფუძნებული პროგრამა, ხოლო პარტიის მეთაურს – პოლიტიკური საქმიანობისათვის აუცილებელი მომზადება, ცოდნა თუ გამოცდილება, გაურკვეველია მისი პრინციპები და მსოფლმხედველობა, რომელსაც ოდენ ფსევდოპატრიოტული ელფერი დაჰკრავს. იაკინთე ლაშხი იმ პოლიტიკური ავანტიურისტის განზოგადოებული სახეა, რომელიც სახელმწიფოს დემოკრატიული მართვის ფორმის მქონე ნებისმიერი ქვეყნის პოლიტიკურ-საზოგადოებრივ ყოფაში ნებისმიერ დროს შეიძლება დაიბადოს. მაგალითად, თუ თვალს გადავავლებთ თუნდაც საქართველოს უახლეს ისტორიას, მისი დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდგომი პერიოდის პოლიტიკურ რეალობასა და საარჩევნო პერიპეტეიებს, იაკინთე და მისი პარტია ბევრ ოდიოზურ პოლიტიკურ ლიდერსა და პარტიას გაგვახსენებს.

გვინდა შევხვით ნოველის პოეტურ და ესთეტიკურ მხარესაც და აღვნიშნოთ მისი ავტორის მწერლური ოსტატობა და ის გამომსახველობითი საშუალებები, რომლითაც მან იაკინთე ლაშხის მაღალმხატვრული სახე შექმნა. ზემოთ მოხმობილ ამონარიდებში ადვილად საცნაურია ეს საშუა-

ლებები (სატირა, იუმორი, გროტესკი, ჰიპერბოლიზება, მისტიფიკაცია...), რაც მას მკითხველი-სათვის დაუფიქრებლად პერსონაჟად აქცევს. ნოველა შეიძლება მივიჩნიოთ ერთგვარ პარადიგმულ ტექსტად, რომელსაც სხვა ქვეყნის ლიტერატურებშიც შეიძლება დაემდებნოს მეტ-ნაკლებად ზუსტი ანალოგები, მაგალითისთვის შეიძლება დავასახელოთ მარკ ტვენის ცნობილი მოთხრობა „გუბერნატორის არჩევნები“, რომელიც მსგავს პრობლემატიკას ეძღვნება. ეს პარადიგმა გვიჩვენებს, რომ კაცობრიობის უდიდესი მონაპოვარი – სახელმწიფოს დემოკრატიული მმართველობის ფორმა და დემოკრატიული არჩევნები იმავდროულად ქმნის იაკინთე ლაშხისთანა პოლიტიკური ავანტიურისტიკების გაჩენისა და მათი ხელისუფლებაში მოსვლისთვის მწვანე შუქის ანთების პერსპექტივას. შეუძლებელია აქ არ გაგვახსენდეს უ. ჩერჩილის უტრირებული გამონათქვამი: „დემოკრატია ყველაზე საშინელი ფორმა მმართველობის, მაგრამ უკეთესი არ არსებობს“.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ნოველა დაწერილია 1837 წელს, უმწვავესი საბჭოთა რეპრესიების ხანაში. ვფიქრებთ, ეს არ არის შემთხვევითი. ჩვენი აზრით, ავტორმა, რომლის სიცოცხლის მოსპობის მომეტებულ საფრთხეზე მოხსენების დასაწყისში მივუთითეთ, მიზანმიმართულად შეარჩია თავისი ნოველის დროდ მენშევიკური ხანის არჩევნები, ხოლო ნოველის პროტაგონისტად – პოლიტიკური პარტიის ავანტიურისტი მეთაური. იგი ეხმიანება ქვეყანაში იმ დროს გაბატონებული ერთადერთი – ბოლშევიკური პარტიის სასტიკ პოლიტიკას მენშევიკური საქართველოს პერიოდის ყველა სხვა პარტიისა და მათ წევრთა წინააღმდეგ, რომელთა შორის ყველაზე დაუნდობელი ბრძოლა ეროვნული იდეოლოგიის მქონე პარტიებს (ეროვნულ-დემოკრატიული, სოციალისტ-ფედერალისტური...) ჰქონდათ გამოცხადებული და ამ უკვე აკრძალული პარტიების ყოფილ წევრთა განსაკუთრებული დევნითა და განადგურებით იყო დაკავებული იმდროინდელი რეჟიმი. იაკინთე ლაშხის პოლიტიკური პარტიის „პროგრამის“ „ეროვნულ-პატრიოტული პათოსის“ მხილება უნისონშია მმართველი პარტიის ამ პოლიტიკასთან და ცენზურის თვალის ასახვევი ერთგვარი ხრიკია. მიუხედავად ამისა, უნდა ითქვას ისიც, რომ ძნელი საფიქრებელია, დასახელებული ეროვნული პარტიები, მათი უაღრესად პატრიოტული მოღვაწეობა და ქვეყნის წინაშე დიდად დამსახურებული მათი მესვეურები ავტორის სამიზნე და სატირის ობიექტი გამხდარიყვნენ.

გვინდა გამოვთქვათ ვარაუდი იმ პოლიტიკური პარტიისა და მისი ლიდერის „პროტოტიპობის“ შესახებ, რომელთა საქმიანობა შეიძლება გამხდარიყო მაინსპირირებელი მწერლისთვის განსახილველი ნოველის დასაწერად. როგორც ცნობილია, დამფუძნებელი კრების 1919 წლის საყოველთაო არჩევნებში, სადაც უმრავლესობა სოციალ-დემოკრატიულმა პარტიამ მოიპოვა, მონაწილე სხვა პოლიტიკურ პარტიებს შორის საარჩევნო ნომრით 10, იყო „რუსთაველის პარტიაც“ – ე. წ. „შ. რუსთაველის ჯგუფი-პარტია“ (შველიძე, 2013, გვ. 124), რომლის სრული სახელწოდება იყო „შ. რუსთაველის ეროვნულ-ხალხოსნური და საზოგადოებრივ-თემოსნური ჯგუფი-პარტია“. „წარდგენილი იყო ერთკაციანი პარტიული საარჩევნო სია: ევგენი დვალი (პროფესიით მწიგნობარ-მწერალი). სიას ხელს აწერდა 55 მხარდამჭერი. არჩევნებში ამ ჯგუფმა საქართველოს მასშტაბით მიიღო მხოლოდ 51 ხმა“ (შველიძე, 2018, გვ. 489).

ვნახოთ, რა არის ცნობილი ევგენი დვალის შესახებ. ევგენი ნიკოს ძე დვალი (ლიტერატურული ფსევდ. „ევ. ბაჯელი“, „რაჭველი“) იყო მწერალი, პოეტი, რედაქტორ-გამომცემელი. იგი აქტიურად მონაწილეობდა მე-20 საუკუნის დასაწყისის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ და ლიტერატურულ პროცესებში, ავტორია ბევრი პოეტური თუ სხვა სახის კრებულისა და წიგნისა.

ზემოთმოყვანილი მწირი ცნობები პარტიის შესახებ და მშრალი ბიოგრაფია მისი მესვეურისა ბევრს ვერაფერს გვაძლევს ჩვენი ვარაუდისთვის, მაგრამ თუ გავიხსენებთ აკაკი ბელიაშვილის ემიგრანტი ცოლისძმის, პოეტ გიორგი გამყრელიძის მიერ ევგენი დვალისა და მისი პარტიული საქმიანობის დახასიათებას მის მემუარებში „მოგონებები ქართველ პოეტებზე“, რომელიც პირველად 1978 წელს პარიზში გამოშვალ ჟურნალ „კავკასიონში“ დაიბეჭდა, ჩვენი თვალსაზრისი სავსებით შესაძლებელი აღმოჩნდება. დასახელებული მემუარები საქართველოს პირველი დამოუკიდებელი რესპუბლიკის ქართულ სინამდვილეს ასახავს და საყურადღებო წყაროს წარმოადგენს

ამ პერიოდის ქართული ლიტერატურისა და საზოგადოების ისტორიისათვის. თვალი გავადევნოთ მემუარების სტრიქონებს:

„იმ ხანებში თბილისში... რაჭველი მგოსანი ცხოვრობდა... ეს იყო ბუმბერაზი ევგენ დვალი... ლექსების წერის გარდა პოლიტიკურ მოღვაწეობასაც ეწეოდა და მან ე. წ. „რუსთაველის პარტია“ დააარსა, რომელიც გამოუკლებლივ: მეთორნეების, მეხაშეების, მეკურტნეების, ოფიცინტებისა და რაჭველი სხვა პროფესიის ხალხისაგან შესდგებოდა. და ეს არა იმიტომ, რომ ე. დვალი მათ დაჰპირდა რაიმე მოგებას ან დახმარებას, არამედ მისი რაჭველი თანამომძეები მას ემხრობოდნენ ყოველგვარი წინასწარ განსჯა-განმარტების გარეშე. რადგან რაჭველი იყო, მორჩა და გათავდა. მხარს უჭერდნენ თუგინდ სხვა ასჯერ უფრო ჰკვიანი ქართველი ყოფილიყო ამოსარჩევი. როგორც ზევეითაც ავღნიშნე, ეს ლოკალური პატრიოტიზმი, ანუ უკეთ კუთხური ძმა-ბიჭური ურთიერთობა და გამტანიანობა, არავინ იფიქროს, რომ რაჭველებს ახასიათებდეთ თავიანთ კუთხეში, რაჭაშიდაც გაგიგონიათ! იქ, ურთიერთ შორის არა ნაკლები ჩხუბი და დაკა-დაკა აქვთ, ვიდრე სხვა კუთხის ქართველებს, მაგრამ როცა კი რაჭის საზღვრებს გასცილდებიან, ალბათ ერთგვარი სამშობლოს კუთხის მონატრებით, მათ ასეთი გრძნობები უღვივდებათ ურთიერთისადმი. აი ეს გრძნობა იყო ევგენი დვალისადმი მისი თანამომძე რაჭველების მიერ მხარდაჭერისა“ (ცერცვაძე, 2016, გვ. 60-61).

ევგენი დვალის გიორგი გამყრელიძისეული დახასიათებიდან ჩანს, რომ იგი მეტად ამბიციური („განდიდების მანიით შეპყრობილი“) კაცი ყოფილა, რომლის პარტიული საქმიანობა დაბალი პოლიტიკური კულტურით გამოირჩეოდა. რუსთაველის ჯგუფ-პარტიას ჰქონია ეროვნული ინიციატივებიც, მაგალითად ცნობილია, რომ პარტიის კომიტეტი ითხოვდა, სასახლის ქუჩას და ერევნის მოედანს დარქმეოდა რუსთაველის სახელი (კვერენჩხილაძე, 2008, გვ. 23-24). 1918 წელს თბილისში გამოდიოდა პარტიის ორგანო – ჟურნალი „რუსთაველი“ (გამოვიდა სულ 3 ნომერი), რომლის რედაქტორ-გამომცემელი იყო ევგენი დვალი. მიუხედავად ამისა, ამ პარტიას და მის ლიდერს საქართველოს ისტორიაში რაიმე მნიშვნელოვანი კვალი არ დაუტოვებიათ.

გიორგი გამყრელიძეს თავის მემუარებში მოჰყავს ევგენი დვალის ერთი ლექსის სტრიქონებიც:

„მე ვარ დიდი ევგენ დვალი,
მთელი ქვეყნის სარკე თვალი.
მთელ სამყაროს შუა გავკვეთ
თუ ვიშიშვლე ერთი ხმალი“.

როგორც ვხედავთ, მხატვრული თვალსაზრისით იგი აკაკი ბელიაშვილის ნოველის პერსონაჟის ლუკა მეპურის პოეტურ ნიმუშებს დიდად არ აღემატება.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე ვფიქრობთ, რომ მწერალმა თავის ნოველაში „ერთი პოლიტიკური პარტიის ისტორია“ იაკინთე ლაშხის პროტოტიპად ევგენი დვალი, ხოლო მისი ვახტანგ გორგასლანის ეროვნულ-პატრიოტულ-სახალხო-სარევოლუციო-სამრეწველო-სამეურნეო ლიგა-პარტიის წინასახედ „მ. რუსთაველის ეროვნულ-ხალხოსნური და საზოგადოებრივ-თემოსნური ჯგუფი-პარტია“ გამოიყენა.

აკაკი ბელიაშვილი ავტორია ასევე 1961 წელს დაწერილი სატირული ნოველების ციკლისა, რომელსაც მისი მთავარი და გამჭოლი პერსონაჟის სახელის მიხედვით პირობითად შეიძლება „ბლაცუჩიას ციკლის“ ნოველები ვუწოდოთ. იგი აერთიანებს 5 ნოველას: „ბლაცუჩიას ლოგიკა“ „ბლაცუჩიას კატლეტები“ „ბლაცუჩიას დიალოგები“ „ბლაცუჩიას აფორიზმები“ და „ბლაცუჩიას საკანდიდატო დისერტაცია“. მოკლედ შევხვით ამ ნოველებსაც და ვნახოთ, ვინ არის ბლაცუჩია. „სლოფელში მას ყველა ბლაცუჩიე დალეულს ეძახოდა და თვითონ მისთვისაც რომ გეკითხათ, თავის ნამდვილ სახელს და გვარს ვერც კი გეტყვოდათ. ბავშვობიდანვე შერქმეულ ამ სახელს ისე იყო

შერვეული, რომ ერთხელ ანკეტაშიც კი ასე ჩასწერა; სახელი – ბლაცურჩი, გვარი – დალეული“ (ბელიაშვილი, 1964, გვ. 312). იგი არის ერთი ყბადაღებული, ზარმაცი, უქნარა, წარუმატებელი და ხელმოცარული კაცი, რომელიც მუდამ ქვეყნის სამოწყალოა.

„იყო ასე ბლაცურჩია ქვეყნის სამოწყალოდ, მაგრამ ამ ქვეყანას მაინც ამაღლიდა თავს. მისი აზრით, ცხოვრება ვერ სცემდა მას სათანადო პატივს. სოფლის მაღაზიაში, ტომრებზე ჩამომჯდარი, ის ხშირად გამოთქვამდა უკმაყოფილობას თავისი ბედისა და ცხოვრების მიმართ“ (ბელიაშვილი, 1964, გვ. 313).

მწერლის თქმით, თავის გმირს იგი სოფლის მაღაზიაში შეხვედრია და მათ შორის ასეთი დიალოგი გამართულა:

„– უკაცრავად, თქვენ რა ხელობის კაცი ბრძანდებით? – მკითხა ბლაცურჩიამ და მყავე სახით ამომხედა.

– მწერალი.

– მწერალი... – ოდნავ გაჭიანურებით თქვა მან, – ესე იგი, სულის ინჟინერო... სუფთა ხელობა კი ავირჩევია, ჭირიმე, იოლი... დაჯექი მაგიდასთან და უსვი და უსვი კალამი ამ ქაღალდზე... კი ჯობია ცხრაოციან თოხს“ (ბელიაშვილი, 1964, გვ. 316).

ერთხელ ბლაცურჩიასაც გაუღიმებს ბედი და სასადაილოს გამგედ დანიშნავენ, თუმცა მალევე მოხსნიან.

ყურადღებას იპყრობს ბლაცურჩიას აფორიზმები, რომელთა თქმა მას სამსახურიდან დათხოვნის შემდეგ დასჩემებია და რომლებიც მწიგნობრობის მოყვარულ ფოტოგრაფ არშაკას თავის უბის წიგნაკში ჩაუწერია. შემდეგ ეს წიგნაკი ბლაცურჩიას ფოტოსურათთან ერთად მას მწერლისთვის გადაუცია, მწერალი კაცი ხარ, იქნებ გამოგადგესო. მართალი გითხრათ, ამ ჩანაწერებში ბევრი ისეთი ორიგინალური გამოთქმები ვნახე, რომ ისინი სრულიადაც არ ჩამოუვარებიან ბლაცურჩიას უფროსი ძმის – კოზმა პრუტკოვის ცნობილ აფორიზმებსო, გადმოგცემს მწერალი და გვაზიარებს ბლაცურჩიას „სიბრძნეს“. თუ თვალს გადავავლებთ ბლაცურჩიას აფორიზმებს, რომელთა, ჩვენი აზრით, მეტად ღირებულ ნაწილსაც აქ ვიმოწმებთ, შეუძლებელი იქნება არ დავეთანხმოთ მწერალს მათ შეფასებაში – ბლაცურჩია ხატოვნად ამხელს ყველა იმ მანკიერებას, რაც საბჭოთა ეპოქის საზოგადოებისთვის იყო სახასიათო:

„ეძიებდეთ და ჰპოვებდეთო – უთქვამთ რომაელებს. რას მიჰქარავენ. მებნა რას გიშველის, თუ პროტექცია არა გაქვს“;

„არ უნდა აწყენინო იმას, ვისაც შენ ჰკვიანი ჰგონიხარ“;

„ჰკუა სულაც არაა საჭირო იმისთვის, რომ ჰკვიანად მიგინიონ; ამისათვის მოხერხებაც კმარა“

„აქე, ადიდე თავი შენი და მერე ყველა დაგიწყებს ქებას“;

„სახელს სახრავი მირჩვენია, მარა ორივე ერთად – ყველას სჯობია“;

„თუ ვინმემ მლიქვნელობაში გაჯობოს, არ შეგშურდეს. მჯობნის მჯობნი არ დაილევა“;

„ყველას ვერც მოატყუებ და ნურც ცდილობ!“

„ვირობის ჩადენისათვის სულაც არაა საჭირო ვირი იყო“;

„მლიქვნელობისათვის ღმერთმა ძაღლს კუდი გოუჩინა, ადამიანს ენა, მარა მგელმა ვერ შეიძლო მლიქვნელობა, კუდიც იმიზა გაუშემდა. აჰ, მაგის გულობიზა ადამიანები ენას ვერ გავიშემებთ“;

„საკითხავია: ჯერ ავტორიტეტი გაჩნდა და შემდეგ თანამდებობა, თუ ჯერ თანამდებობა და შემდეგ ავტორიტეტი?“

„ადიდე თავი შენი, ვითარცა უფროსი შენი!“

„ქრთამის ალების დროს თავი ისე ნაზად უნდა გეჭიროს, ვითომ პირველად ჰკარგავ უმანკობას“;

„ქრთამი ყოფილა ჯოჯოხეთის ელექტროფიკაცია“;

„სახელისათვის ლექსზე უფრო ტრაბახი ჭრის თურმე“;
 „ერთ კაცს კითხეს – წერა თუ იციო. რავა არაო, – უპასუხა, – კითხვა არ შემიძლია, თორემ წერით რასაც გინდა იმას დაეწერო. ვინ იქნებოდა, თუ იცით, ის კაცი?“
 „თავქარიანს ქარი ვერაფერს დააკლებს“;
 „გამდიდრება მარტო ნაქურდალი ფულით კი არა, ნაქურდალი ლექსებითაც კი შეიძლება თურმე“;
 „დიდს დიდი პირი აქვს, პატარას უფრო დიდი“;
 „შენს საქმეში არ უნდა ჩაირიო სხვა, თორემ სხვის საქმეში ყოველთვის უნდა ჩაერიო“;
 „ეფისკოფოზობა მითია კაი, რომ სიბერემ რაც არ უნდა გამოგაჩერჩეტოს, მაინც ეფისკოფოზი ხარ“;
 „ქრთამის ეპიდემია მხოლოდ ქვევიდან ზევით ვრცელდება, ხოლო მკურნალობა – ზევიდან ქვევით“;
 „რომელი ჯობია: დამსახურებული დაუმსახურებლობა, თუ დაუმსახურებელი დამსახურება?“ (ბელიაშვილი, 1964, გვ. 329-334);

ციკლის ბოლო ნოველა „**ბლაცყუჩიას საკანდიდატო დისერტაცია**“ წარმოადგენს მწვავე სატირას იმ გავრცელებული მანკიერი საბჭოური პრაქტიკისას, რაც გამოიხატებოდა ისეთი უმეცარი და უღირსი კანდიდატებისა და მამიებლებისათვის სამეცნიერო ხარისხის მინიჭებაში, რომლის სახეა ბლაცყუჩია და რომლის ხელმოუწერელი საკვალიფიკაციო ნაშრომი მწერალს აღმოუჩენია. მივყვეთ ნოველის ტექსტს.

„ჟან ფრანსუა მარმონტელი თავის ერთ ნაწარმოებში ამბობდა, რომ ყოველივე დიადს სასაცილოც თან ახლავსო. ნაპოლეონმა დააზუსტა ეს გამოთქმა დათქმა: დიადიდან სასაცილომდე ერთი ნაბიჯიაო.

განსაკუთრებით მართლდება ეს გამოთქმა მაშინ, როდესაც ჩვენ ვცდილობთ გავავლოთ ზღვარი ფსევდომეცნიერებასა და ნამდვილ მეცნიერებას შორის; აქ გულახდილად უნდა ითქვას, იმდენად დახლართულია ბილიკები და ისეთ ლაბირინთში შევდივართ, რომ ხშირად შეიძლება გამოსავალიც ვერ ვნახოთ. ამის ნათელ დადასტურებას წარმოადგენს ქვემოთ გამოქვეყნებული საკანდიდატო დისერტაცია.

ეს შრომა ხელმოუწერელია და ალბათ ბევრ მომავალ მკვლევარს შეაცდენდა, როდესაც ეს მკვლევარები მოისურვებდნენამ მეცნიერული გამოკვლევის ავტორი დაედგინათ, რადგან ეს დისერტაცია არც თავისი ფორმით, არც თავისი შინაარსით და თემის შერჩევითარ ჩამოუვარდება ზოგიერთ სხვა საკანდიდატო დისერტაციასიმ ახალგაზრდა და დამწყებ მეცნიერებისა, რომელთაც შემდეგ სახელი მოიხვეჭეს და მეცნიერთა უმაღლეს ტიტულამდე მიაღწიეს. ამიტომ შეიძლება წარმოქმნილიყო საფრთხე, რომ ბლაცყუჩიას ეს შრომა სრულიად დაუმსახურებლად მიეკუთვნებიათ რომელიმე წევრ-კორესპონდენტისათვის, ან სიბერემდე ამ სახელის მამიებლისათვის.

მაგრამ, სრულიად შემთხვევით, აღმოჩნდა სამეცნიერო საბჭოს ოქმები, სადაც ნათლად არის აღნიშნული, რომ ამ შრომის ავტორს, სხელდობრ, ბლაცყუჩიას (ნამდვილი სახელი – ინდიქტიორე) ერთხმად მიენიჭა კანდიდატის ხარისხი, რომ აღნიშნული შრომა რეკომენდირებულია დასაბეჭდად და რომ იგი გამოქვეყნებული უნდა ყოფილიყო უახლოეს ხანებში.

ოქმში, ცხადია, არ არის მითითებული, რომ ეს შრომა ფსევდომეცნიერულია. ასეთი განსაზღვრება აღემატებოდა მათ ძალ-ღონეს და ჩვენც შორსა ვართ იმ აზრიდან, რომ ეს დისერტაცია ასეთად ჩავთვალოთ, მაგრამ ვაქვეყნებთ მას იმ მიზნით, რომ მკითხველს გავუადვილოთ იმის წარმოდგენა, თუ რამდენად ძნელია ნამდვილ და ფსევდომეცნიერების განსხვავების დადგენა.

ჩვენ იმედს არ ვკარგავთ, რომ ახლო მომავალში აღმოვაჩინოთ ბლაცუჩიას სადოქტორო დისერტაციასაც და ამით კიდევ ერთ ნათელ ფურცელს ჩავწერთ ამ შესანიშნავი და თვალსაჩინო მოღვაწის და მოაზროვნის მეცნიერულ-ლიტერატურული მემკვიდრეობის კვლევადობის საქმეში“ (ბელიაშვილი, 1964, გვ. 336-337).

ამის შემდეგ მწერალი ციტირებს ბლაცუჩიას საკანდიდატო დისერტაციის სრულ ტექსტს, რომელიც დიდი მწერლური ოსტატობითა და გამომსახველოთი საშუალებებითაა შესრულებული.

ამრიგად, განხილული ნოველების საფუძველზე დანამდვილებით შეიძლება ითქვას ის, რომ აკაკი ბელიაშვილი, ისევე როგორც სხვა საბჭოთა მწერლები, ერთი მხრივ, რა თქმა უნდა, იძულებული იყო გაეღო ერთგვარი ლიტერატურული ხარკი იმდროინდელი უსასტიკესი პოლიტიკური რეალობის გამო, ხოლო მეორე მხრივ მან შექმნა ისეთი ტექსტებიც, რომელიც მისი ეპოქის დრო-სივრცულ მოცემულობას გასცდა და რომელსაც აქტუალობა დღესაც არ დაუკარგავს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბელიაშვილი, ა. (1963). თხზულებანი ექვს ტომად. ტ. I, თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“.
- ბელიაშვილი, ა. (1964). თხზულებანი ექვს ტომად. ტ. II, თბილისი: „საბჭოთა საქართველო“.
- კვერენჩილაძე, რ. (2008). XX საუკუნის საქართველოს ლიტერატურული ცხოვრება. (მთავარ მოვლენათა ქრონიკა), თბილისი: „უნივერსალი“.
- შველიძე, დ. (2013). დამოუკიდებლობის 1028 დღე. საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ყოველდღიური მატთანე (1918-1921), თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა .
- შველიძე, დ. (2018). საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა (1918-1921). თბილისი: თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ცერცვაძე, მ. (2016). გიორგი გამყრელიძის „მოგონებები ქართველ პოეტებზე“. გელათის მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალი, 7-8, ქუთაისი: „ინტელექტი“, ISSN 1512-1593.
- ხელმოუწერელი, (2012). ნაკვესები. ჟ. „ჩვენი მწერლობა“, ISSN 1987-7730, „ილიონი“, 26, 28 დეკემბერი, თბილისი.

References:

- Beliashvili, A. (1963). Tkhzulebani ekvs t'omad. T'. I [Works in six volumes. Vol. I]. Tbilisi: „Sabch'ota sakartvelo“.
- Beliashvili, A. (1964). Tkhzulebani ekvs t'omad. T'. II [Works in six volumes. Vol. II]. Tbilisi: „Sabch'ota sakartvelo“.
- Khelmouts'ereli, (2012). Nak'vesebi. [Unsigned. Jokes]. Zh. „chveni mts'erloba“, ISSN 1987-7730, 26, 28 dek'emberi, Tbilisi: „Ilioni“, 61-62 .
- Kverenchkhiladze, T. (2008). XX sauk'unis Sakartvelos lit'erat'uruli tskhovreba (mtavar movlenata kronik'a). [Literary life of 20th century Georgia. (Chronicle of the main events)]. Tbilisi: „Universali“.
- Shvelidze, D. (2013). Damouk'ideblobis 1028 Dghe. Sakartvelos p'irveli resp'ublik'is q'oveldghiuri mat'iane (1918-1921). [1028 days of independence. Daily chronicle of the first republic of Georgia (1918-1921)]. Tbilisi: Tbilisis Universit'et'is Gamomtsemloba.
- Shvelidze, D. (2018). Sakartvelos demok'rat'iuli resp'ublik'a (1918-1921). [Democratic republic of Georgia (1918-1921)]. Tbilisi: Tbilisis universit'et'is gamomtsemloba
- Tsertsvadze, M. (2016). Giorgi Gamq'relidzis „mogonebebi kartvel p'oet'ebze“. [“Memories about Georgian poets” by Giorgi Gamkrelidze]. Gelatis metsnierebata ak'ademiis zhurnali, ISSN 1512-1593, 7-8, 49-79, Kutaisi: „Int'elekt'i“.